

3. Власова, В., Тарновська, І., & Недоля, Д. Бізнес-стратегія підприємства в умовах турбулентного зовнішнього середовища. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск 42. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-85>
4. Мульська, О., Васильців, Т., & Бараняк, І. Релокація бізнесу в області Карпатського регіону України в умовах війни: інструменти підтримки та нівелювання загроз. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2022. Випуск 2 (54). С. 30-38. <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2022-2-5>
5. Албул С. ЄБРР пропонує українському бізнесу компенсацію на релокацію підприємств із небезпечних регіонів. URL: https://lb.ua/economics/2023/01/03/541257_iebrr_proponuie_ukrainskomu_biznes_u.html (дата звернення: 23.05.2023р.)
6. Звідки, скільки та види діяльності: як минув рік релокації бізнесу для Чернівецької громади. URL: <https://acc.cv.ua/news/chernivtsi/zvidki-skilki-ta-vidi-dilnosti-yak-minuv-rik-relokaciyi-biznesu-do-cherniveckoyi-gromadi-92811> (дата звернення: 24.05.2023р.)

Булатова О.В., д.е.н., професор,
Маріупольський державний університет,
Київ, Україна

Марена Т.В., к.е.н., доцент,
Маріупольський державний університет,
Київ, Україна

ГЛОБАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Bulatova O.V., Doctor in Economics, Professor,
Mariupol State University,
Kyiv, Ukraine

Marena T.V., Ph.D in Economics, Associate Professor,
Mariupol State University,
Kyiv, Ukraine

GLOBAL ENVIRONMENT AND NATIONAL ECONOMIC SECURITY: CURRENT CHALLENGES

***Abstract.** The impact of the global environment on the countries' national economic security is studied. The effects of the global financial crisis, the COVID-19 pandemic, and the russian-Ukrainian war on global and national economic security are defined. The transformations in the nature, scope and consequences of*

the current global challenges influence on the security environment are characterized.

Національні комплекси економічної безпеки країн світу сьогодні формуються і функціонують в умовах впливу загроз та викликів, які є безпрецедентними за масштабами прояву та наслідками для національної та міжнародної безпеки. Якщо на ранніх етапах формування систем економічної безпеки країн їх стан обумовлювався переважно внутрішніми факторами, то з поширенням глобалізації усе більш значущими для національної безпеки стають чинники зовнішнього середовища. Відповідно, базовою передумовою тих трансформацій, які спостерігаються у впливі глобальних викликів на безпекове середовище, є поглиблення глобалізаційних процесів. Згідно з Індексом глобалізації (KOF Globalisation Index), фактичний рівень глобалізації світу (з урахуванням економічної, політичної та соціальної складових) зріс з 37 у 1970 р. до 52 у 2000 р. і 61 у 2020 р., а рівень економічної глобалізації за 1997-2020 рр. підвищився з 37 до 57. Україна у 2020 р. входила до п'ятдесяти країн з найвищими значеннями індексу глобалізації (44 місце у рейтингу з KOF Globalisation Index на рівні 73) [1].

Пришвидшення глобалізаційних процесів з початку XXI ст. викликало відповідне посилення впливовості глобальних чинників соціально-економічного, політико-ідеологічного, інформаційного, природно-екологічного, культурно-релігійного характеру на середовище національної безпеки. Тільки за 22 роки цього століття міжнародна та національна безпека зазнала руйнівного впливу двох масштабних глобальних викликів – глобальної фінансової кризи 2008-2009 рр. та пандемії COVID-19.

Глобальна фінансова криза, крім негативних наслідків для національних економік країн та їх економічної безпеки (причому не тільки для її фінансової складової, але й для виробничої, макроекономічної, зовнішньоекономічної, інвестиційно-інноваційної, соціальної компонент), проявила недоліки та загострила проблеми розвитку світової фінансової системи, які також є чинниками підсилення загроз безпеці. Зокрема, мова йде про підвищення рівня фінансіалізації та відповідне зростання розриву між реальним та фінансовим секторами економіки, що підвищує ризик повторення кризи; зростання нерівномірності у просторовому розподілі фінансових ресурсів світу; періодичні сплески спекулятивних фінансових операцій та збільшення масштабів транскордонних фінансових операцій нелегального характеру; загострення проблеми міжнародної заборгованості тощо [2].

Якісно новим викликом не тільки для національної, але й для міжнародної безпеки стала пандемія COVID-19. Хоча пандемія, перш за все, стала викликом для сектору охорони здоров'я, її вплив швидко набув системного характеру, поширившись практично на всі складові економічної безпеки, а саме:

- COVID-19 призвів до згортання економічної активності та економічного спаду, головним чином, через впровадження країнами жорстких карантинних обмежень. Крім того, відбулося накладання цього наслідку пандемії на економічну рецесію, яка прогнозувалася у світі на 2019-2020 роки [3].

- Внаслідок погіршення загального стану здоров'я населення країн, цифровізації і переходу на дистанційні форми роботи зріс рівень безробіття – з 5,5% у 2019 році до 6,2% у 2021 році. За прогнозними оцінками, кількість безробітних у світі в 2023 р. може збільшитись ще на 3 млн осіб [4].

- Пандемія посилила і без того суттєву нерівність між багатими та бідними країнами, яку визнано одним з найбільших ризиків для сучасного глобального розвитку [5].

- Пандемія загострила ризики, пов'язані з кібезбезпекою. З одного боку, внаслідок прискорення темпів цифровізації відбулося зростання цифрового розриву між найбільш просунутими у цьому сенсі країнами і державами, які не мають фінансових, технологічних та технічних можливостей швидко розвивати цифровий сегмент. З іншого боку, швидкий розвиток цифрових технологій підвищує вразливість кіберпростору та сприяє поширенню кіберзлочинів.

- Поглиблення економічного та цифрового розривів між країнами збільшує ризики різких змін у напрямках міжнародних інвестиційних потоків та масштабах міжнародної трудової міграції, що також може стати чинником зростання соціальної напруги у світі.

Нарешті, найактуальнішою на сьогодні загрозою для економічної безпеки України є повномасштабна війна з РФ, яка фактично викликана таким глобальним ризиком як зіткнення цивілізаційних ціннісних систем. Особливістю цього виклику для національної безпекової системи стало те, що цей військовий конфлікт є загрозою і для міжнародної економічної безпеки, зокрема: російсько-українська війна загострила проблему вимушеної міграції, особливо у європейських країнах (на початок 2023 року у країнах Європи було зареєстровано понад 8 млн українських біженців, що викликало масштабну міграційну кризу); погіршився стан забезпечення продовольчої безпеки (через війну кількість людей у світі, які знаходяться на межі голоду, може збільшитися до 57 млн осіб).

Загалом, дослідження впливу сучасних глобальних викликів на безпекове середовище країн світу показує, що останнім часом спостерігаються суттєві трансформації у характері, масштабах і наслідках такого впливу. По-перше, відбуваються зміни у переліку глобальних загроз: з одного боку, трансформуються традиційні виклики, з іншого – виникають якісно нові загрози національній економічній безпеці. По-друге, зростає частота прояву глобальних викликів, внаслідок чого відбувається їх переплетіння у часовому вимірі, а їх наслідки для економічної безпеки країн накладаються один на одного. По-третє, зростає вразливість безпекових систем і ускладнюється завдання прогнозування та раннього попередження глобальних загроз безпеці

через неочікуваність їх виникнення та появу нетрадиційних загроз безпеці (зокрема, пандемії COVID-19). По-четверте, з поглибленням глобалізації і підвищенням ступеня інтегрованості національних економік до світогосподарської системи відбувається посилення зворотного впливу безпекового середовища країн на глобальну безпеку. По-п'яте, ефекти глобальних викликів для національних безпекових систем набувають системного характеру: наслідки впливу таких загроз не обмежуються якоюсь одною складовою безпеки, а усе більше поширюються практично на всі компоненти економічної безпеки країн.

Список використаних джерел:

1. KOF Swiss Economic Institute. Рейтинг країн світу за індексом глобалізації. Retrieved from <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
2. Bulatova, O., Shabelnyk, T., Chentukov, Y., Marena, T. (2020). *The impact of global financial transformations on the economic security of Central and Eastern European countries*. Public and Municipal Finance. Volume 9. Issue 1. P.1-13.
3. Федик, М. В. (2021). *Макроекономічні наслідки впливу пандемії COVID-19 на світову економіку*. Економіка та держава. № 7. С. 40-46.
4. Global jobs growth will halve in challenging 2023: ILO. [Reuters](https://www.reuters.com/markets/global-jobs-growth-will-halve-challenging-2023-ilo-2023-01-16/). January 16, 2023. Retrieved from <https://www.reuters.com/markets/global-jobs-growth-will-halve-challenging-2023-ilo-2023-01-16/>
5. The Global Risks Report 2022 (17th Edition). World Economic Forum. 116 p. Retrieved from https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2022.pdf

Галабурда М.К., к.е.н., доцент,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Київ, Україна

ЕКОНОМІКА ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ

Halaburda M. PhD in Economics, Associated Professor
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine

THE ECONOMICS OF WAR AND POST-WAR RECONSTRUCTION

***Abstract.** Economic analysis of the reasons of full-scale invasion of Ukraine by Russian military forces cannot be considered separately as an independent event and is related to the identifying the causes, motivations, and sources of conflict. Military conflict, accompanied by social and political transformation, changes in political elites and social goals of the state, leads to the absence of forces that can*